

Lausunto

17.05.2024

Asia: VN/33859/2023

Lausuntopyyntö selvityksestä Suomen malli tilausohjelmapalveluiden investointivelvoitteeksi

Lausunnonantajan lausunto

Voitte kirjoittaa lausuntonne alla olevaan tekstikenttään

Audiovisual Producers Finland - APFI ry kiittää mahdollisuudesta lausua asiassa. Järjestömme edustaa kattavasti kotimaisia televisio- ja elokuvatuotantoyhtiöitä eli niitä yrityksiä, jotka tulisivat toimimaan kerättävien varojen hakijoina hankkeillaan. APFI toimii myös vienninedistämisjärjestönä sekä tuottajien tekijänoikeusjärjestönä palvellen yli 300 oikeudenhaltijaa.

Olemme samaa mieltä selvityshenkilö Kemppisen havainnoista av-markkinasta ja johtopäätöksistä sekä kannatamme hänen ehdottamaansa porrastettua hybridimallia. Vuosina 2022-2023 av-alan yhteisessä kasvusopimusprosessissa toimialan arvoketjua kattavasti edustaneet elinkeinoelämän toimijat kirjasivat 19.6.2023 julkaistussa muistiossaan (<https://tem.fi/julkaisu?pubid=URN:ISBN:978-952-327-601-7>) tavoitteeksi löytää malli, jolla AVMS-direktiivin toimeenpano voidaan toteuttaa tavalla, jolla se toimii koko av-alan hyväksi markkinaehtoisessa toimintaympäristössä. Nähdäksemme esitetty malli toimii juuri näin ja kannustaa kansainvälisiä toimijoita osallistumaan tuotantojen rahoittamiseen Suomessa. Toisaalta se ei aiheuta lisävelvoitteita haastavassa tilanteessa oleville kotimaisille toimijoille, mikä on toivottavaa, sillä terve ja toimiva kotimarkkina on myös kansainvälisen kasvun edellytys.

Esitämme lausunnessamme lähinnä tarkentavia huomioita siihen, millä perustein varoja tulisi jakaa.

Investointivelvoitteen täytäntöönpano varmistaa Suomen kilpailukyvyyn

Suomen av-markkinan kasvu edellyttää sekä uusia sisällönostajia eli tuotantoyhtiöiden asiakkaita että kansainvälistä levitystä ja kauppaa. Globaalit toimijat, kuten Netflix ja Warner Bros. Discovery

seuraavat tarkkaan paikallista sääntelyä ja optimoivat omaa liiketoimintaansa ja hankintojaan sen mukaisesti. Investointi- tai maksuvelvoite on implementoitu jo useissa EU-maissa. Pienenä kieli- ja markkina-alueena Suomi ei ole luonnostaan kiinnostavin maa ja jos esimerkiksi muihin Pohjoismaihin veloitetaan investoimaan, mutta Suomeen ei, tulee Suomi todennäköisesti jäämään ilman investointeja.

Varojen hallinnointi

Nähdäksemme sekä Suomen elokuvasäätiöllä että Business Finlandilla olisi edellytykset toimia maksuina kerättävien varojen hallinnoijana ja hakemusten käsittelijänä. Molemmat organisaatiot käsittelevät jo nykyisin vastaavia av-alan sisältöjä koskevia rahoitusinstrumentteja, eikä hieman erilaisin perustein jaettavien lisävarojen tulisi kasvattaa hallinnointikuluja merkittävästi. Ministeriön raportissa esitetty arvioitu hallinnointikulu kuulostaa jopa yllättävän suurelta.

Elokuvasäätiön tapauksessa uusien varojen hallinnointi edellyttäisi, että uudistetaan myös lakia valtion rahoituksesta elokuvakulttuurin edistämiseen (19.12.2018/1174), jolloin tulisi huomioida, että investointivelvoitteen kautta kerättävät varat tulee jakaa eri perustein kuin elokuvasäätiön nykyiset, kulttuuriperusteisesti jaettavat tukivarat ja mieluiten jatkuvalla haulla. Kun varat kerätään yrityksiltä, ne pitäisi myös jakaa liiketoimintaperusteisesti, jotta ne hyödyttävät parhaiten alan kasvua. Jatkuva haku, kuten esimerkiksi av-kannustimessa, takaa tasaisemman työllisyyden alan tekijöille eikä rajoita liiketoiminnan ja tuotantojen tarpeista lähtevää suunnittelua.

Business Finlandin tapauksessa huolenamme on se, että sen toiminnan ohjauksessa ei ole yleisemmin kyetty turvaamaan organisaation osaamista luovien alojen erityispiirteistä. Nykyiset rahoitusinstrumentit eivät av-tuotantokannustinta lukuunottamatta palvele luovan alan yrityksiä ja niiden hankkeita, ja Creative Business Finland -ohjelmakin lopetettiin.

Pelkonamme on myös, että av-kannustimen tavoin Business Finlandin mittakaavassa euromääräisesti pieni summa jäisi merkittävämpien rahoitusinstrumenttien jalkoihin. Muuten näemme, että varat tulisi jakaa ensisijaisesti elinkeinopoliittisin perustein.

Kun tarkastellaan tilausohjelmanpalveluiden investointeja ja niitä koskevia velvoitteita, tulisi 10% suorien investointien määrään laskea kaikki ohjelmahankinnat suomalaisilta tuotantoyhtiöiltä, poislukien urheilu-oikeudet ja uutiset. Mukaan tulee siis laskea myös non-scripted ohjelmat, jotka täyttävät nämä Kempin esityksessä esitetyt määritelmät:

- teoksessa puhutusta kielestä tulisi vähintään 75 prosenttia olla Suomen virallisilla kielillä
- yli puolet tuotannon budjetista käytetään Suomessa tai pääkuvaukset tehdään Suomessa
- tuotannon toteuttaa Suomessa rekisteröity tuotantoyhtiö, tai tuotannon keskeiset luovat ja tekniset toteuttajat ovat suomalaisia tai asuvat Suomessa.

Maksuvelvoitteen alaisen liikevaihdon määrittelyyn liittyen haluamme huomauttaa, että joissakin tapauksissa voi olla vaikeaa tai jopa mahdotonta määritellä, mikä osa toimijan mainosrahoitteisesta liikevaihdosta kohdistuu tilausohjelmapalveluun tai edes av-sisältöjen jakeluun. Tästä ehkä löytyy ratkaisumalleja velvoitteen jo täytäntöön panneista EU-maista, kuten Tanskasta. Transaktiopohjaiset liiketoimintamallit (TVOD, EST) eivät pääsääntöisesti sisällä tilaustoimintaa vaan ne ovat ns. kolmannen osapuolen jakelua ja niiden sisällyttäminen tarkasteltavaan liikevaihtoon saattaisi vaarantaa koko kyseisen jakelumallin Suomessa, jos valmiiksi hitaan kasvun ja kannattavuudeltaan haastavan mallin kulurakenteeseen tulisi lisää velvoitteita.

Kerättyjen varojen jakoperusteet

Ensisijaista olisi, että maksuina kerättävät varat jaetaan sellaisille hankkeille, joita ne toimijat, joita investointi- tai maksuvelvoite koskee, tilaavat. Jotta kerätty raha parhaiten tukisi alan kasvua, tulisi varat jakaa:

- ensisijaisesti liiketoimintaperusteisesti eli sen mukaan, mille sisällöille investointi- tai maksuvelvoitteen alainen tilaaja eli tilausohjelmapalvelu näkee kysyntää, esimerkiksi edellyttämällä hakijoilta vähintäänkin tilaajan alustavaa sitoumusta (eikä yksittäisen hakemuskäsittelijän mielipiteen perusteella);
- suomalaisille itsenäisille tuotantoyhtiöille (suomalainen y-tunnus);
- rahoituksen ehdot täyttävien hakemusten osalta saapumisjärjestyksessä, jotta päätökset ja siten koko liiketoiminta olisi ennustettavaa;
- painottaen tuotantovaiheen tukemista, mutta suuntaamalla osan varoista myös kehittelyn tukemiseen laadun parantamiseksi.
- Harkinnanvaraisuuden/sisällöllisen tarkastelun tulisi koskea av-kannustimen tavoin lähinnä sitä, että sisältö täyttää rahoituksen ehdot eli esimerkiksi kulttuurituotteen määritelmän ja että hakijayritys pystyy uskottavasti hoitamaan taloudelliset velvoitteensa. (Eli tuotannon taiteellisen sisällön tasoa ei arvioida.)
- Tuen edellytyksenä tulisi pitää, että merkittävä osa IP:n omistuksesta tulee säilyä suomalaisella tuotantoyhtiöllä.

Rahoituksen ehtojen ja kriteerien tulee olla avoimet, tasapuoliset ja läpinäkyvät ja niiden toimivuutta tulee tarkastella säännöllisesti yhteistyössä toimialan kanssa.

Tuettavissa lajityypeissä laajempaa potentiaalia

Ryhmäpoikkeusasetuksessa määritellään, että tukikelpoisen TKI-toiminnan lisäksi tukikelpoista on kulttuurituotteen määritelmän täyttävä av-tuotanto. Suomessa kulttuurituotteen määritelmää on tulkittu melko tiukasti jopa sisältömuotojen ”teknisten ominaisuuksien” kuten keston perusteella. Esimerkiksi av-tuotantokannustinta voidaan myöntää vain dokumenttielokuvalle, mutta mikäli tilaaja haluaisi saman sisällön pilkottuna kolmen jakson minisarjaksi, se ei enää täyttäisi rahoituksen ehtoja.

Tukikelpoisena av-kulttuurituotteena pidetään valtion rahoituksesta elokuvakulttuurin edistämiseen annetun lain (1174/2018) 6 pykälän mukaan elokuvaa ja muuta kuvaohjelmaa, kun:

1. se muodostaa taiteellisen kokonaisuuden;
2. sen sisältö perustuu kulttuuriarvoihin, joiden alkuperä on kulttuuri-identiteetissä; ja
3. siihen sisältyy merkittävä luovien tekijöiden ja esittävien taiteilijoiden

panos ja kun heille maksettavien palkkojen ja palkkioiden osuus

tuotantokustannuksista on merkittävä.

Haluamme huomauttaa, että Hollannin mallin mukainen kulttuurituotteen laajempi tulkinta on hyvin perusteltu. Esimerkiksi kotimaisen viihdeformaatin Elämäni biisin tai palkitun Kirjolla-sarjan voidaan argumentoida täyttävän yllä mainitut kriteerit; ne työllistävät luovia tekijöitä ja esiintyjiä ja ilmentävät suomalaista kulttuuria ja yhteiskuntaa. Kotimaisten formaattien kehittelyn sisällyttäminen tuettavien sisältömuotojen piiriin lisäisi av-alan kasvupotentiaalia. Tähän asti kotimaisten toimijoiden rajalliset resurssit ovat rajoittaneet toimintaa, mutta jos kehittelyyn olisi mahdollista panostaa, ei olisi mitään estettä, että Suomesta tulisi Hollannin tai Israelin kaltainen formaattivientimaa.

Täytäntöönpanoa tulee edistää pikaisesti

Uuden kerättävän potin ei ole tarkoitus kompensoida olemassa olevia av-sisältöjen julkisen rahan rahoitusinstrumentteja, vaan tuoda uutta, kasvua synnyttävää rahoitusta markkinaan. Toisaalta samaan aikaan Suomen elokuvasäätiön tuet ovat OKM:n hallinnonalaan kohdistuvien merkittävien leikkausten takia vaarassa, av-tuotantokannustimen jatkuvuutta ei ole saatu varmistettua ja av-alan edistämiskeskuksen AVEK:n olemassaolo on uhattuna yksityisen kopioinnin hyvityksen puolittamisen takia, ja tämä kaikki on jo vahingoittanut av-alaa pienentäen sen liiketoimintaa ja työllistävyyttä. Uuden rahoitusinstrumentin saaminen mahdollisimman pian hyödynnettäväksi on kriittistä koko alan elpymisen ja työllisyyden turvaamisen ja kasvun kannalta. Kannatammekin lakimuutosten valmistelun aloittamista mahdollisimman pian.

Kunnioittaen,

Helsingissä 17. toukokuuta 2024

Audiovisual Producers Finland - APFI ry

Laura Kuulasmaa

Toiminnanjohtaja

Kuulasmaa Laura
Audiovisual Producers Finland - APFI ry